

Motion till riksdagen

1987/88:Ub333

av Eva Johansson m. fl. (s)

om andra urvalsinstrument till gymnasieskolan än betyg

Det höjs många kritiska röster mot betygen i grundskolan. Kritiken gäller både betygens existens och deras utformning. Kritikerna har olika förslag till lösningar, allt från ett slopande av betygen till än mer detaljerade betyg och utvidgade till flera områden.

Vi menar att frågan om betyg måste ses i samband med läroplanen och skolans mål. Förekomsten av betyg och deras utformning måste kunna motiveras med att de bidrar till att uppfylla de mål för skolan som ställts upp.

Det är tveksamt om dagens betyg gör det. Det väsentliga för att eleverna skall känna sig motiverade i sitt skolarbete är att de upplever det som meningsfullt. Detta sker i första hand genom att innehållet i studierna och uppläggningsen av undervisningen blir sådan att den förmår engagera eleverna. Betygens roll i informationsutbytet mellan skolan och hemmet och skolan och eleven har i de flesta fall minskat kraftigt eller försvunnit helt.

Informationen till hemmen klaras i allmänhet både bättre och på ett tidigare stadium genom direkta kontakter mellan lärare, elev och föräldrar. Det skriftliga betyget vid terminens slut blir mer en bekräftelse på en del av den information som redan har givits.

Inte heller som urvalsinstrument till högre utbildning är betygen till fyllest. De ger sällan eller aldrig en rättvisande eller fullständig bild av eleven och hans/hennes förutsättningar att klara en utbildning och hans/hennes fallenhet för en framtida yrkesverksamhet.

Betygen får många gånger styra val av gymnasielinje. Eleven jämför sin medelpoäng med intagningspoäng för olika linjer och först därefter gör han/hon sitt val. Det kan sammanfalla med intresse och önskemål men kan också vara hämmande eftersom det inte är lönt att söka den linje man ändå inte har poäng för.

Skall intresse och fallenhet få ett större inflytande på valen bör syofrågorna ges en mer central roll och genomsyra all undervisning. Elevernas känneodm om arbetslivet, utbildningsvägar m. m. måste hållas aktuella med tanke på den snabba utveckling som sker inom arbetslivet. Det gäller för eleverna att också lära känna sig själva. Syo-verksamheten har en viktig uppgift att ge information till eleverna för att motverka den könsmissiga och sociala snedrekryteringen.

För att syo-konsulenterna skall kunna leva upp till de krav som kommer att ställas på dem krävs utökad fortbildning och möjligheter till praktikperioder i

arbetslivet. Även i lärarutbildningen måste syo-verksamheten få en mer framträdande roll om den skall kunna integreras i alla ämnen. Arbetslivet har också ett ansvar att delta i skolans verksamhet som informatörer och kunskapsförmedlare. Målet är att alla skall ha en plats i gymnasieskolan.

Prao-tiden i skolan är ett viktigt avbrott i den ordinarie undervisningen. Under några korta veckor skall eleverna ut i arbetslivet för att pröva på olika yrken och för att få en uppfattning om hur arbetslivet fungerar. Prao-tiden skall också tjäna som en hjälp vid framtida linje- och yrkesval.

Elevernas erfarenhet av prao-perioden varierar mycket. En del är besvikna på grund av bristande handledning och uppmärksamhet, andra känner sig stärkta i sina uppfattningar om sitt kommande yrkesval.

För att prao-tiden skall fungera tillfredsställande krävs både en noggrann förberedelse och uppföljning. Det är viktigt att eleverna innan prao-tidens början ges möjlighet att ta reda på fakta om den kommande arbetsplatsen; det kan vara frågor om löner, utbildning, fackliga organisationer och annan nödvändig information.

Det är också viktigt att eleverna har möjlighet att efter prao-tidens slut bearbeta intrycken från arbetsplatsen samt utbyta erfarenheter och diskutera med elever som besökt andra arbetsplatser. I dag ges detta inte tillräckligt utrymme i undervisningen utan eleverna är hänvisade att ventiler sina åsikter endast på raster och dylikt.

Lärarna spelar också en stor roll för att göra prao-tiden till en positiv upplevelse. Lärarna bör därför ha möjligheter att besöka sina elever på deras prao-platser. Dels är det viktigt för att eleverna skall kunna diskutera problem som uppkommit och få stöd, dels är det viktigt för läraren att få komma ut och se de arbetsplatser som eleverna besöker.

Vi behöver utveckla andra metoder för att klara de uppgifter som betygen i dag förutsätts klara.

Genom utveckling av kontakterna mellan hem och skola och elevernas inflytande över sin skolsituation kan betygens första uppgift klaras. Den andra – som urvalsinstrument – behöver studeras vidare. Den försöksverksamhet som på regeringens uppdrag skall starta i Norrköping med betygsfri intagning till vissa gymnasielinjer, är en viktig del av en sådan studie.

För att få ytterligare kunskaper bör dock ytterligare studier göras, som gäller alla linjer. Vi anser att tiden nu är mogen för en mer omfattande försöksverksamhet med betygsfri intagning på gymnasiet. Därvid bör elevernas intressen väga tungt. På många orter har vi nått ett läge där alla ungdomar kan erbjudas gymnasieskolplats. Detta underlättar intagning med andra urvalsinstrument än betyg.

Flexiblar ramar för gymnasieplanering gynnar elevernas förstahandsval, som är ett viktigt urvalskriterium som visar på stort intresse för sökt utbildning.

Många kritiker av dagens betygssystem vill ha en annan utformning av betygen. En studie som hjälper oss att få fram mer kunskaper om olika betygssystem och i vilken mån de bäst främjar läroplanens mål, skulle underlätta debatten och är nödvändig för ett framtida beslut i frågan. Vi anser dock inte att en traditionell utredning är tillfyllest för att ge svar på frågorna. Det är enbart en seriös och långsiktig försöksverksamhet som kan

ge svar på frågor om hur elever, föräldrar och personal reagerar på olika betygssystem. Det har inte minst det nuvarande systemet och dess användning i praktiken gett belägg för.

Mot. 1987/88
Ub333

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av försöksverksamhet med betygsfri intagning till gymnasieskolan,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studier beträffande alternativa betygssystem som bättre än dagens främjar läroplanens mål.

Stockholm den 26 januari 1988

Eva Johansson (s)

Marianne Carlström (s)

Birthe Sörestedt (s)

Anneli Hulthén (s)